

SEYRÂNÎ'NİN NEŞREDİLMEMİŞ BÂZİ ŞİİRLERİ

Nihad M. Çetin

Birkaç sene evvel, *Everekli Seyrânî*'nin şiirlerini ihtivâ eden bir cönk elime geçmişti¹. Seyrânî'yi yakından tanıdığı anlaşılan *Abdî Hoca* nâmında bir zât tarafından şifâhî rivâyetlerden peyder-pey toplanarak vücûda getirilen bu defter, sonlarına doğru bir yerinde (56a) «15 Mart 1300» târihini taşıdığına göre ihtiva ettiği şiirlerin tesbitine bu târihten oldukça önce başlanılmış olması düşünülebilir. Cönk baştan ve sondan noksandır. *Seyrânî*'nin doksana yakın şiirini ihtivâ etmektedir. Bunlar, *Seyrânî*'nin o zamana kadar neşeredilen şiirleriyle mukabele edilmiş ve esâsen son yıllara kadar yapılan neşriyata esâs teşkil eden *Muallim Hâzım [Ulusoy]*'un eserindeki² rivâyet farkları da gösterilerek neşre hazırlanmıştı. Fakat şâirimiz hakkında birbiri üzerine iki eserin neşredilmesi³ hazırlanan metnin tekrâr gözden geçirilmesini zarûrî kıldı. Binâen'aleyh bu makalede, sadece şimdiye kadar neşredilmemiş parçalar verilecektir. Yalnız şu noktaya hemen işâret etmelidir ki, bu cönk, aşağıda görüleceği vechile, şâirin bugün elde bulunan şiirlerine oldukça kabarıklık bir yekûn ilâve ettiği gibi, bilinen manzûmelerinin de bir çoklarını tashih ve ikmâl eder mâhiyette olup bunların neşri bir başka makaleye bırakılmış bulunuyor.

Halk şâirlerinin hazin kaderi, *Seyrânî* hakkında bildiklerimiz için de, maalesef, vâridir: Henüz bir asırcık kadar ötemizde bulunan bu büyük san'atkârın hayâtı mübhem, silik ve kesik hatlardan ibâret bu-

¹ Bu cönk Develi'den muhterem Şükrü Sarıyüzbaşıoğlu'na âiddir. Cönkten, kıymetli talebenden Atalay Aykul'un tavassutu ile istifâde etmek imkânını buldum. Burada her ikisine de teşekkür etmeyi ödenmesi gereken bir borç bilirim. Ş. Sarıyüzbaşıoğlu'na bu cöngü bizzat tertib eden merhum Abdî Efendi vermiştir.

² Ahmed Hâzım, *Sânihât-ı Seyrânî*, İstanbul 1340. Bu eser, makalede «HZ» diye kısaltılacaktır.

³ Haşim Nezihî Okay, *Develîli (Everekli) Seyranî, Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1953. (Bu eser diğer notlarda «HNO» diye kısaltılacaktır.); Cahit Öztelli, *Derili-Seyranî, hayatı, sanatı, şiirleri*; (Varlık Yayınları, sayı: 215), İstanbul 1953. (Bu eser «ÖZ» şeklinde kısaltılacaktır.)

lunuyor. Bu hususta, otuz yıl önce merhûm Hâzım Bey'in⁴ topladıklarına ilâve edebildiklerimiz, hiç denilebilecek kadar küçük ve ehemmiyetsizdir. Hattâ, Seyrânî'nin eseri de, şimdiki hâliyle açıklanmaya çalışılacağı vechile, hem noksan, hem de, san'atini zedeliyecek kadar hatâlıdır.

Sânihât nâşirine göre *Seyrânî*, 1222 h./1807 m. yılında doğmuştur. Babası Everek (Develi)'in Uruza mahallesi imâmı *Câfer Efendi*'dir. Yetişme tarzı ve kültüründe, başlangıçta babasının te'siri ve rolü bulunduğu muhakkaktır. Nitekim, Mehmed Seyrânî, iki sene kadar medrese tahsili görmüş, sonra, serâzâd rûhunun ilcâiyle olacak, buradan ayrılmıştır. Şâirimizin nefesleri, billassa arûz ile yazdığı manzûmeleri, bütün şiirlerinde hemen göze çarpan, hayâta ve muhtelif mes'elelere bakışındaki ihâta ve olgunluk, bu kısa tahsil ile izzah edilemez. Muhtelif tekke şâirlerini, halk ve dîvân şâirlerini dikkatle ve duyarak okuduğunu, devrinin irfân ve san'at muhtlerinde olgunlaştığını emniyetle söyleyebiliriz. Bu husûsta bildiğimiz yegâne hâdis, İstanbul'a gidişidir. Seyrânî'nin İstanbul'a gidişi Abdülmecid devrine (1839-1861) rastlar. Yalnız uğradığı değil, müşâhede ettiği, küçük büyük her türlü haksızlık, yolsuzluk, adâletsizlik, beşerî zaaf ve kusurlar karşısında benzerine ender tesâdüf edilen bir cesaretle isyân eden şâirimiz, İstanbul'da, rahat edememiş, şeyhül'islâm'dan vezîr-i âzama, hattâ sultâna kadar devrin en mühim sîmâlarını hicvetmiş, bu yüzden ta'kib edilmiş ve nüfuzlu bir hemşerisinin yardımı ile kaçmaya muvaffak olmuştur. İstanbul için yazdığı, hâmîsinin adını da tesbît etmemize imkân veren şu manzûmesini, ehemmiyetinden dolayı burada nakletmek istiyoruz⁵:

Âl-Osmân şâhının taht-ı kânısın
Benzemezsın bir diyâra İstanbul
Ezelî, zemînin mihrîbânısın
Âlem sana gelir kâra İstanbul⁶

Sana seyrederler Yangın köşkünden⁷
Kokularlar anberinden müşkünden
İçindeki güzellerin aşkından⁸
Tutuşur yanarsın nâra İstanbul

Dünyânın yokuşu düzü sendedir
Bütün güzellerin özü sendedir

⁴ A. Hâzım, *aynı eser*, mukaddime, s. 3—12.

⁵ *Cönk*, vr. 23 b; *HNO*, s. 102; *Öz*, 83.

⁶ Bu kit'a yalnız *Cöng*'de vardır.

⁷ *HNO*, *Öz*: *Seyrederler sarayından köşkünden*.

⁸ *Cönk*: *İçerinde olanların aşkından*.

Yedi düvellere gözü sendedir
Âlem sana gelir kâra İstanbul⁹

Üç sen-oldu¹⁰ bu Seyrânî gelesi
Ta'tilini erkânını bileli
Bir ağa kazandım yoktur akrânı
Maviş Ağa derler hara İstanbul

Bu manzûmenin mevcûd iki şekli arasındaki farkın şâire âid olduğu söylenebilir. Manzûmenin son kıt'ası da her halde tahrif edilmiş olacak. İlk iki mısraın asıl kafiyeleri içerde kalan «Seyrânî» ve «erkânı» kelimeleri olmalıdır. Nitekim H. N. Okay'ın neşrinde şiir şöyle bitiyor.

Yedi yıl eğlendi kaldı Seyrânî
Bütün tahsîl etti ilmi irfânı
Sendeyken her türlü mürüvvet kânı
Bulmadın derdime çâre İstanbul

Bu farktan şu neticeleri çıkarmak mümkündür: Cönkteki şekli, şâirimiz İstanbul'a gidişinin üçüncü senesinde yazmıştır. Hemşehrisi ve hâmîsi bulunan Maviş Ağa'nın¹¹, bir aralık alâkasını gevşetmesi üzerine onu da hicvetmiş, dört sene sonra, onun yardımıyla memleketine dönmeye muvaffak olunca, şiirini ikinci şekilde tashih etmiştir. Manzûmeden, İstanbul'da yedi yıl kalan Seyrânînin, usûl ve erkân, ilim ve irfân öğrendiği fakat derdlerine dermân bulamadan memleketine döndüğü neticesine de varılıyor.

Seyrânî'nin bundan sonra geçen hayâtı çok acıklıdır. Cem'iyete küskündür. Her gün biraz daha artan sinir buhranlarını içki ibtilâsıyla deliliğe kadar götürür. Bâzıları, garib bir kıyâfetle acı ve sefil bir hayât süren ihtiyar şâirde, hakîkî bir «Hak âşığının» basit ve tabîî mantığın üstündeki esrârlı ve kudsiyetle karışık intizâmsızlığını sezer; onu hoş görür, hareketlerine huşû ile bakarlar. Bâzıları «deli» ve «şarhoş» diye hakaret ve alayla onu hırpalarlar. Şiirlerinde bu devrede duyduğu ıztırablara sık sık tesadüf edilebilir. Nitekim bir şiirinde¹² Kayseri'de, Meydân kapısından içeri girer girmez alayla etrafını saranları hicveder. Başka bir şiirinde, kulağı duya duya kendisini zemedendenlerden şikâyetle :

⁹ Bu kıt'a Cönk'te yoktur.

¹⁰ Üç sene oldu yerine.

¹¹ Atalay Aykul'a göre, Maviş Ağa'nın Seyrânî'yi himâye edişini yaşlılar nakle-derler. Bu zât Develili olup İstanbul'a yerleşmiş, sarayda bir hayli nüfûz sahibi olmuş bir ağa imiş.

¹² HNO, s. 172, nr. 45.

Nâs yanında yoktur yerim
Zemmederler işitirim ¹³

diye sızlanır. Kızı Havvâ'nın ¹⁴, babasının vefâtı üzerine yazdığı ağısında da bu vaziyet samimî bir ifâde ile anlatılmaktadır. Seyrânî, çektiklerinin yanında, Eyyüb'un derdini derdden bile saymaz :

Eyyüb'un derdi derd midir
Ben ondan besbeter çektim ¹⁵

Seyrânî'nin şiirlerinde geçen bâzı husûsları, hakkında bildiklerimizle izzah edemiyoruz. Şâirin epeyce seyâhat ettiği, İstanbul'daki gibi kendi arzusuyla değil de, bâzı zârûretlerle çoluk çocuğundan, kız kardeşlerinden ve annesinden ayrı kaldığı anlaşılıyor. Kasabasına yakın olan Kayseri, Niğde, Bor ve Konya'yı ¹⁶ görmüş olması elbette mümkündür. Fakat o, şiirlerinden birinde Haleb çöllerinden de bahsederek ¹⁷:

Mezârım olsaydı keşki vatanım
Sılamdan hiç haber gelmez ağlarım

diye, memleket hasretini terennüm ettikten sonra, şöyle der :

Seyranî'nin yâre dönmez yolları
Başında zindandır Haleb çölleri
Sert esiyor bana seher yelleri
Tâlihîm yüzüme gülmez ağlarım

Başka bir şiirinde, gene gurbet ellerde, annesini rûyasında gözlemleri kan ağlar gördüğünü, âhû gözlü, kalem kaşlı yârına olan hasretini ifâde ederken kız kardeşlerinden ve iki çocuğundan ayrı kalmasına sebep olanlara intizâr eder ¹⁸:

Hak'tan bulsun bize eden muzular ¹⁹
İki kardeş ağam der de buzular ²⁰
Beşikteki çifte körpe kuzular
Ağlar elâ gözler yaşlı görünür

¹³ HZ, s. 142; HNO, s. 69.

¹⁴ HNO, s. 26.

¹⁵ HZ, s. 115; HNO, s. 114; Öz, 69.

¹⁶ HZ, s. 186; HNO, s. 134.

¹⁷ HZ, s. 188; HNO, s. 119; Öz, 73.

¹⁸ HZ, s. 83; HNO, s. 157; Öz, 73.

¹⁹ muzular : muzîler, eziyet edenler.

²⁰ buzulamak : inlemek, inliyerek ağlamak.

Seyrânî'yim kaldı dostlar yasımda
 İçtiğim su zehir oldu tasımda
 Eşim dostum yolum bekler kasımda
 Bana düz ovalar taşlı görünür.

Derdini derûnunda gizleyip, için için ağladığını anlatan bir şiirin-
 de de²¹ efendisinden izin gözlediğinden bahseder. Gene bir manzû-
 mesinde²² sıldan gelen «birâder»ini :

Nasıl geçtin boz bulanık sellerden
 Haberim mi aldın eşen yellerden
 Yâdigâr mı geldin bizim illerden
 Gül reyhân misâli koktun birâder

diye karşılayarak ondan, «melûl mahzûn yavrular»ına, ak sakallı bir
 ihtiyâr olan babasına, ahbablarına, selâm yollayanlara âid haberler is-
 ter. Bu şiirin şu kıt'ası, kendi başına gelenden, «birâder»inin masûn
 kalması temennîsini ihtivâ etmektedir :

Aman Sultan seni *redif* almasın
 Yavruların melûl mahzûn kalmasın
 Bana sebep olan çâre bulmasın
 Derdim birken beşe arttı birâder.

Bununla beraber bu manzumelerin, hayatının son yıllarına âid ol-
 maması iycâb-êder. Zîra yukarıda da bahsedildiği gibi, şâirimiz, son
 yıllarında askere alınamıyacağı gibi böyle seyahatler ihtiyâr edecek
 vaziyette de değildi.

Seyrânî gene *Sânihât* nâşirine göre, 1283 h./1866 m. yılında vefât
 etmiştir. C. Öztelli'nin pek haklı olarak işâret ettiği gibi, Seyrânî'nin
 doğum ve ölümü için verilen bu târihler şübhelidir. Nitekim bir şiirin
 den altmış beşinde hayatta bulunduğu, bir diğerinde de artık beli bü-
 küldüğü²³ anlaşılıyor. Bununla beraber hatânın ölümünden ziyâde do-
 ğum yılına âid olması da kuvvetle muhtemeldir. Mezârı Develi'de, Or-
 ta mekteb'in bahçesinde.

Seyrânî'nin şiirleri, toplu olarak, ilk def'a, hemşehrisi *Muallim Hâ-
 zım Bey* tarafından yukarıda zikredildiği gibi, *Sânihât-ı Seyrânî* adıyla
 neşredilmiştir. Bu eserde, nâşir, Seyrânî'nin hayât ve eserinden bah-
 seden kendi mukaddimesinden sonra ilk fasılda, şâirin arûz ile yazdı-

²¹ *HZ*, s. 194; *HNO*, s. 119, nr. 21; *Öz*, 119.

²² *HNO*, s. 168.

²³ *HNO*, s. 94, nr. 72; *Öz*, 78.

ğı şiirlerini vermiş (s. 13 - 57); eserin diğer kısmını da, hece ile söylediklerine tahsis etmiştir (s. 57 - 201). Diğer yazılı ve sözlü rivâyetlerle mukabele edildiği zaman, nâşirin, şiirlerde bâzı küçük tashihlerde bulunduğu sezilir. Nâşir, Seyrânî'nin şiirlerinin mühim kısmını toplamıştır. Şurasına da işâret edilmelidir ki, Hâzım Bey'in eline geçmeyen şiirlerden başka, onun, beğenmeyip neşrine almadıkları da bu eserin dışında kalmıştır. Nitekim, nâşir, elindeki cönglerde mevcûd şiirlerden, ekseriyyâ cinâs olmak üzere, edebî san'atlar için zoraki yazılmış, edebî kıymeti bulunmadığına kani' bulunduğu manzûmeleri *Sânihât*'a dercetmediğini söyler. Bütün bunlara rağmen, Hâzım Bey'in himmeti, dâimâ şükranla anılacaktır. Daha sonra yazılan eserlerin hemen hepsi, *Sânihât*'a istinâd eder. Burada bunlar arasında, sâdece ehemmiyetli olanları zikredilmekle iktifâ edilecektir. Yûsuf Ziyâ (Demirci)'nin «*Seyrânî*» (İstanbul 1933) adlı eseri, *Sânihât*'tan yapılmış bir müntehabât'tır. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, *Türk Sazşâirleri III* (İstanbul 1940) adlı eserinde, şâirimizin hayât ve edebî şahsiyetinden bahsettikten (s. 464—466, 959) sonra, *Sânihât*'tan 16 manzûme nakleder (s. 473—483).

Sânihât'tan sonra neşredilen en hacimli eser, H. Nezîhî Okay'ın adı geçen kitabıdır²⁴. Develi'de uzun müddet bulunmuş olan nâşirin, Seyrânî hakkında bir eser hazırlamış bulunduğunu birkaç sene evvel işitmiştim. Halk şiiriyle yakından alâkalı bulunan, Seyrânî'ye âid sözlü ve yazılı rivâyetlerin en çok tesâdüf edildiği bir muhitte eserini hazırlayan nâşirden, daha başka bir eser beklenirdi. Burada eserin uzun uzadıya tenkîdine geçilmeyecek. Yanlız, kısaca belirtmek gerekir ki, *Sânihât* nüshalarının pek az bulunması, esâsen yeni neslin ondan istifâde edemeyeceği husûsu göz önüne alınırsa, bugün için baş vurulacak en hacimli kaynak olan bu neşir, şâiri gerçek büyüklüğü ile tanıtmaktan uzaktır. H. N. Okay, bu eserde, Seyrânî'nin sık sık kullandığı mahallî tâbir ve kelimeler için bir lügatçe yapmamış, veya bunları sahife altlarında açıklamamıştır. Halbuki, bu kelimelerin çoğunu, esâsen pek az ve kifâyetsiz olan lügatlerimizde bulmak, zannederim ki çok güçtür. Neşirde, mânâyı, şekli, vezni bozan imlâ yanlışlıklarına hemen her sahifede rastlamak mümkündür. Bu hatâların bir kısmı sözün eski harflerle imlâsını tasavvur yoluyla düzeltilebil-

²⁴ Bu eserin tenkîdi için bakınız : C. Öztelli, *Seyranî ; Hayatı ve şiirleri*, (Türk Dili, Eylül 1953, sayı 24); Hikmet Dizdaroğlu, «*Seyranî*» (Türk Folklor Araştırmaları, Ankara 1953, sayı 53); H. Nezihî Okay, *Bir cevap*, «*Seyranî*» eseri dolayısıyla (aynı mecmua, Nisan 1954, sayı 57); Cevdet Canbolat, «*Seyranî'nin neşri dolayısıyla*» (aynı mecmua, Mayıs 1954, sayı 58); Gündüzalp, «*Seyranî*» (Yeni Erciyes, Mart 1954, sayı 3).

mekte, bir kısmında hiç bir metod semere vermemektedir. Seyrânî'nin müstesnâ san'atini zedeleyen bu eserin, halk için tertib edilmiş, ilmf bir neşir olmak gayesi ile hazırlanmamış bulunduğu iddiâ edilebilirse de, sâdelikle doğruluğun pek âlâ bir araya gelebileceği bedfihdir. Meselâ has isimleri büyük harfle yazmak gibi en basit fakat en mühim bir imlâ zarûreti, bir kıt'ada mısraların yer değiştirmiş olmasına dikkat gibi ufak bir titizlik, şâiri bâzan çok mânâsız, bâzan çok garib şeyler söylemiş görünmekten korurdu. Nâşir, eserinin mukaddimesinde bahsetmiyorsa da, Seyrânî'nin bilinen şiirlerine epeyce ilâvede bulunmuştur. Eserinin bundan sonraki tabılarında bu noksanlarını da ikmâl ederek «yılmadan, usanmadan ve üşenmeden devâm eden beş yıllık bir araştırmanın mahşülü» olan bu emeklerini beklenen şekle sokacaklarını evvelâ şâir, sonra da kendileri için ümid ederiz. Seyrânî hakkındaki eserlerden birisi de, Cahit Öztelli'nin adı geçen neşridir. Bu eserde bâzı izzâhlarıyla verilen (66) şiirin beşi yenidir. Şâirin hayatı ve san'atine dâir derli toplu bir mukaddimeyi de ihtivâ etmektedir.

Seyrânî'nin şiirlerinin ekseri hece, küçük bir kısmı da aruz vezniyledir. Aruzla yazdığı manzûmelerinde dil tekellüflü, şekil kusurludur. Türk Halk edebiyatı'nın diğer son büyük san'atkârları gibi o da gazel tarzını denemiş, bu vâdide, şahsiyyetine hemen hiç bir şey ilâve etmiyen birkaç örnek vermiştir. Bunlarda bilhassa *Fuzûlî* te'siri görülmektedir. Bâzan aşkî, bâzan hikemî, bâzan dînî-tasavvufî tarafı gaalib görülen bu şiirler divân şiirinde kullanılan şekil ve muhtevâ malzemesiyle örülmüş örneklerdir. Çoğu vasatın altında olan bu şiirlerde, şâirin bâzan, eski şiirin oldukça ince ve nâdide mazmûnlarına ustalıklı tasarruf ettiği de görülmektedir ki, bu onun bâzı divân şâirlerini oldukça dikkatlice okuduğunu belirtmek bakımından mühimdir.

Onun asıl eseri heceyle söyledikleridir. Bunların büyük kısmı gerçekten tam bir saz-şâiri edâsiyle aşk mevzuunu terennüm eder. Bunların arasında, yaşanılmış bir aşkın ifâdesi olduğu açıkça anlaşılan parçalar vardır²⁵.

Seyrânî'nin şiirlerini kronolojik bir sıraya koymak mümkün değildir. Bununla beraber, aşkî şiirlerinin mühim bir kısmıyla, henüz olgun bir san'atkârın tekellüfsüz söyleyişinden çok, şekil hünerlerine kaçan bir merakla cinâslı kafiyelele ördüğü manzumelerinin gençlik devresine âid olması kuvvetle muhtemeldir. Bu manzûmelerde, şâirin en olgun eserlerine hâkim olan derin ıztırâbı (msl. bk. aşağıda VII. koşma) henüz yoktur. Aşkî şiirlerinden bir kısmı ile semâî şeklindeki şiirlerinin hemen hemen hepsi Seyrânî'nin en kuvvetli eserleri olmalıdır.

²⁵ Meselâ : *HNO*, s. 57, nr. 19 ; *Öz*, 75

Seyrânî, şiirlerinde tasavvufî ıstılahları da kullandı. O, muayyen bir tarıkate tam mânâsiyle bağlanmamışsa da, manzûmelerinde sık sık Bektâşîliğe büyük bir meyli olduğunu ifâde etmiştir. Bir şiirindeki, gelip geçici olması kuvvetle muhtemel bulunan, şâirin bir daha dönmediği bir hâletin ifâdesi mâhiyetindeki sözlerinden dolayı onun Nakşibendiyye'ye intisâb etmiş olması düşünülmediği gibi²⁶, Bektâşîliğe olan kuvvetli meyli de inkâr edilemez²⁷. O, katı hayâtın ve hâdiselerin üstüne çıkabilmek için Yunus'a kadar uzanan mistik bir heyecana kendini verir. Amâ aradığı gerçek pîri bulamamak, beşerî zaafardan kurtulamamak yüzünden, dilediği kemâle erememenin verdiği ikinci ve daha derûnî bir derde düşer. Üstelik, muhîtin anlayışsızlığı, onu dâimâ hırpalayışı bedbîn mizâcını besler. Bütün bu sayılanlardan doğan ızdırab, pürüzsüz şekil, işlek, zengin ve âhenkli bir dil, son derece samîmî ve gene Yûnus mektebini hatırlatan olgun bir edâ ile semâilerinde hâkim olan en kuvvetli renktir.

Seyrânî asabîdir, tenkîdci, zikredildiği gibi bedbîndir. Kendi ifâdesiyle, ecele bile minnet etmiyen dik-başlı bir şâirdir. Onun bu mizâcı hiciv ve mizâh vâdisindeki şiirlerinde açıkça görülür. Bu şiirleriyle onu halk edebiyatında mizâh ve hiciv tarzının sayılı şahsiyyetleri arasında görmek mümkündür. Bekçilerden şeyhül'islâma, sultâna kadar yanlış adim atanları hicvederken sözüne kuvvet vermek için müstehcen sözlerle, küfre tenezzül etmez. Nihâyet «hayvan» der. Bu bakımdan onun manzûmeleri hiciv edebiyatımızın en nezih nümûnelerindedir²⁸.

Seyrânî'nin hicivlerinin mühim bir tarafı da ictimâî bir renk taşımasıdır. Bunlar, mübhem ve umûmî bir ifâdeyle zaman ve felekten şikâyet eden zayıf inleyişlerden ibâret değildir. Muhîtin muayyen kanâatlerini, devrin belli hâdiselerini şahsî menfâatle alâkası olmadan, açıkça ve cesâretle hicveden, gülünçleştiren eserlerdir.

Seyrânî, san'atinin malzemesinde orijinal olmayı başaran, önceden çizilen sınırlara sıkışıp kalmayan bir san'atkârdır. Onu basmakalıp bir şâir olmaktan kurtaran taraflarından birisi, muhitine bakmayı, muhitini görmeyi bilen bir şâir olmasıdır: *Evereğ'in*, sirkesinden balına,

²⁶ İbnülemin Mahmud Kemâl İnal, *Son asır Türk şâirleri*, İst., 1940, IX. cüz, s. 1699.

²⁷ A. Hâzım Bey ve H. N. Okay'ın, şâirin bektâşîliğini örtmek yolundaki gayretleri zor izhâh edilebilir. Halbuki, meselâ H. N. Okay'ın neğrinde, şu sabifelerde, şâirin bu temayülünü açıkça gösteren ifâdeler vardır: 54, 58, 66, 73, 84, 91, 107, 111, 124, 140, 147, 156, 209, 233, 234, 235, 236, 240.

²⁸ Son zamanlarda neşredilen, Türk edebiyatının hiciv ve mizâh san'atkârlarından seçilmiş örneklerden tertib edilmiş bir antolojide Seyrânî'ye yer verilmemesi büyük bir noksanıdır.

yamaçlarda karları eriten kaba yelden gölgede gelişemiyen mahsulle-
re, yün eğirilen kirmen ve iplik bükülen çıkıklardan boynuzdan yapı-
lan taraklara, başından dizi dizi uçan turna katarlarının kılavuzundan
gürke yatan tavuklara, güneşte büzülüp ayağı sıkın çarıktan elindeki
sazının teline kadar bütün muhîti, hemen dâima teşbih ve temsil un-
suru hâlinde, san'atinin potasında yumuşak ve mûnis bir hüviyyet ala-
rak onun san'atında yer aldı. O, çevresinin tâbirlerini, atasözlerini sık-
sık kullandı. Şiirimizde, muhîti onun kadar eserlerinde şiirleştireni
bilmem kaç şâir bulabiliriz? ²⁰

San'atkârlar, mevzu ve ifâde serbestisini, biraz da, kendi kudretleri-
ni sezmiş olmaktan gelen rahatlık ve kolaylıktan alsalar gerektir. Kud-
retsiz şâir çekingendir; seleflerinin çizdiği sınır içinde dönüp dolaş-
makta husûsî bir itinâ gösterir. Ama, kudretine inanan şâir için iş-
böyle değildir. Nitekim Seyrânî bunun güzel bir örneğini verir. Şiir-
lerinde sâdece muhîtinden motifler almaz, dil husûsunda da geniş öl-
çüde istifâde eder. Etrâfının kelimelerini çekinmeden kullanır. Bunda,
görgüsüzlük ve bilgisizlikten gelen bir garâbet değil aksine, «ham»
«işlenmiş» yapabilen bir san'at kudreti sezilir. Teşbih ve temsile çok
meraklıdır. Bu merakı onu bâzan zoraki söyleyişlere sürükler. Meselâ
«Fırat bana acımadı» demek için şu beyti söyler :

Fırat ırmağından bir damla, eyvâh,
Merhamet tesbihin delip takmadı ³⁰

Seyrânî'de, telgraf, vapur gibi, onun zamânında Türkiye'ye gireni
ilmî keşif ve terakkiler de zikredilir.

Câhid Öztelli, Seyrânî'de, pek az olmakla beraber *Fuzûlî*, *Kara-
caoğlan*, *Âşık Ömer*, *Gevherî*, *Zileli Tâlibî*'nin ve bâzı bektâşî şâirle-
rinin te'sirlerinin bulunduğunu bildirdikten sonra, onun te'sirinde ka-
lan şâirler olarak da, *Emrâh*, *Derdli*, *Kütahyalı Ârifî*, *Tokadlı Nûrî*,
Konyalı Şem'î, *Bolulu Revânî*, *Yozgadlı Hüznî Baba* ve nihayet nefes-
leriyle *Rızâ Tevfikî*'i tesbit ettiğini zikrediyor. Seyrânî'de XVIII. asır
şâirlerinden *Bursalı Âşık Halil*'in de te'siri seziliyor :

Ağlayu ağlayu geldim kapuna
Güzellik tahtına sultan olan yâr
Bir hastayım düştüm senin tapuna
Hey âşık derdine derman olan yâr
Âşık Halil ³¹

²⁰ Bu hususta tafsilât için bakınız : Gündüzalp, *Muhîtine ma'kes olan bir şâir*,
Yeni Erciyes, c. I, sayı 2, Şubat 1955.

³⁰ *HZ*, s. 137; *HNO*, s. 83; *Öz*, 118.

³¹ Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, *Türk Sazşâirleri II*, İstanbul 1940, s. 420.

Hüsn-i ezeli-i vâhidi'l-vücûd
 Manzûr-ı mir'ât-ı devrân olan yâr
 Mazhar-ı nigâhın olmaz mı mes'ûd
 Serdefterde şâh-ı hûbân olan yâr

Seyrânî³²

Ay efendim hasretinden
 Ah edip ağlar gezerim
 Gecə gündüz firkatinden
 Sînemî dağlar gezerim

Aşkın ile oldum mecnûn
 Sahrâlar dağlar gezerim

Âşık Halil³³

Aşkın derdine düşeli
 Mecnûnum dağlar gezerim
 Katram kaynayıp coşalı
 Sel oldum çağlar gezerim

Seyrânî³⁴

Fakat yukarda söylenildiği gibi onda *Yûnus*'un te'siri büyüktür. Bu te'sir bazı şiirlerinde duyuş ve söyleyiş yaklaşması şeklindedir. Bâzan ise, şiire hâkim olan umûmî bir hava olmaktan ileri giderek wuzuhla görünür.

Yûnus'tan :

Eğer beni öldüreler
 Külüm göğə savurular
 Toprağım anda çağıra
 Bana seni gerek seni³⁵

Seyrânî'den :

Vücûdumu kavursalar
 Yönüm yâra çevirseler
 Harman gibi savursalar
 Muhabbetin yellerine³⁶

³² HZ, s. 71; HNO, 149.

³³ M. Fuad Köprülü, *aynı eser*, s. 423.

³⁴ HNO, s. 123; ÖZ, s. 82

³⁵ A. Gölpinarlı, *Yunus Emre Divanı*, c. II - III, İstanbul 1948, s. 497.

³⁶ HZ, s. 155; HNO, s. 52; ÖZ, 108.

**Seyrânî'nin, bahsedilen cönkte bulunup şimdiye
kadar neşredilmemiş şiirleri**

I

HIZIR hayâtından bana bir meded
Ümidinden kasdım cefâ olmasa (?)
Ka'be'den ümidin deve eyler red
Safâ cefâ, cefâ safa olmasa

Ebnâ-yı cennetten bul bir hoşlanmaz
Söğüd[ün dalına] elma aşlanmaz
Meyvalı ağaçta bul bir taşlanmaz
Taşlıyan taşlamaz vefâ olmasa

Bul bir orman âlem³⁷ balta saplamaz
Bir kartal bul leşin söküp-hoplamaz
Dabaklar gölüğe³⁸ sakat toplamaz
Sıfatça murdârdan şifâ olmasa

Sırr-ı «ev ednâ» ya ermek ne mümkün
Bâğ-ı *tevhîd* gülün dermek ne mümkün
Cennete Seyrânî girmek ne mümkün
Zikrim ism-i «Yâ Mustafâ» olmasa

II

Ben cevri . . . etmem gedâdan
Eğer kadrîm bilse pend etmez aslâ
Havf u hayâ edip bâr-ı Hudâ'dan
Gökte şems nücûmu bend etmez asla

İstemezler râh-ı aşka gideni
Revân olup³⁹ dil cemelin yedeni⁴⁰
Beni hânesinde rüsvây edeni
Şikâr olsa sayyâd sayd etmez asla

³⁷ Âlem: aslında *kendi*.

³⁸ *dabak*: debbâğ; *gölük*: yük hayvanı.

³⁹ *Veya*: *Süvâr olup*; aslında: *Soran olup*.

⁴⁰ *gedmek*: önüne-düşüp götürmek.

Boşa yedirmezler tûtiye şeker
 Aslı karga olan küllükte gezer
 Kim peşine düşse sitemin çeker
 Bir kimse yüzünden fayd-etmez asla

III

Dem-i devrânına aşk olsun heman
 Erbâb-ı muhabbet irfân olursa (?)
 Zevkın muhabbetin sürer bir zaman
 Bir birine emsâl akrân olursa

Hayât-ı zulmete lâzımdır fener
 Şem'ası olmayan geriye döner
 Şebçerâğ-ı Hızır'ı zannetme söner
 Hayât içmek Hak'tan ibsân olursa

Hikâye-i kavm-i Semûd - u - Âd' dan
 Lafz-ı «lerâddüke ilâ me'âd» dan ⁴¹
 Tahıyyât'ta lafz-ı «alâ 'ibâd» dan ⁴²
 Ma'nâ yeter ehl-i îmân olursa

Muhabbet, Seyrânî, sevmez ortaklık
 Hakta bâtil olmaz bâtilde haklık
 Ak [lık]ta karalık karada aklık
 Bilen bilir Hak'tan ilân olursa

IV

Aşkın arısı çeçine ⁴³
 Zehir yapmaz bal yerine
 Gelmez ârifler gücüne
 Kara giyse al yerine

Bâde dolar eksilirse
 Barışılır küsülürse
 Balta ile kesilirse
 Düğümlemez dal yerine

Şakkeyledi bütün mâhı
 Âşkına eylerim âhı

⁴¹ Kur'ân XXVIII, 85 (vezin zarûretiyle «râddük» okunacak).

⁴² Tahıyyât'taki «esselâmü 'aleynâ ve 'alâ 'ibâdi'llâhi's-sâlihîn» ibâresi.

⁴³ çeç : petek, boş petek.

Müdâm zikrettik Allah'ı
Kodum kıyl ü kaal yerine

Seyrânî ne gam yiyelim
Kader böyle ne diyelim
Şükrün libâsın giyelim
Tâo ü hırka şal yerine

V

Şem' [tutuşup] düşmüş kendi derdine
Yanıp baştan çıkar siyâh dumanı
Pervâne yanmış [tır] şem'in merdine
Merdlik sanıp yanmaz olsa irfânı

Şem'de Celâl, Cemâl nâr-ı derûnda
Bilmez kalmış olan zulmet Tûr'unda
Bir yanmış ateşi gelip korunda
Üşümüş olanın sevmez mi canı

Bulunmaz deryâda yol savuşmaya
Yılan olsa muhtâc el yapışmaya
Pervâne yangından mal kapışmaya
Varmasa şem'den görmez ziyânı

Kim yanmış şem'aya âşinâ olur
Murâd almaz sa'yı boşuna olur
Kelin emi olsa başına olur
Allah versin murâdımız Seyrânî

VI

Esnâf destânı

Nazm ile ahbâba beyân edelim
Râz-ı derûnumu⁴⁴ açıp dehâm
Şöyle bir muhtasar takr[îr] edelim
Usandırmıyalım kalb-i yârânı

Peder öldü bir gü[n] dinle bu hâli
Kalmıştı pederin haylice malı
Cümlesini satıp ucuz pâhali
Ol zaman eyledim terk-i vatanı

⁴⁴ Veya: derûnumdan, ashında: derunumda.

Gayri dâhil oldum ben bir diyâra
 Dedim ki başlayım bunda bir kâra
 Varıp san'at sordum bir ihtiyâra
 Dedi çiftçilikten yoktur âsânı

Varıp çiftçi oldum dinle bu sözü
 Bilemedim gece ile gündüzü
 Öldürdüm [de] çift sürerken öküzü
 Tariada bıraktım kaçtım sapanı

Berber oldum [sonra] geldi birisi
 Al kan olmuş kulağının yarısı
 Fesine yapışmış kaldı derisi
 Baş[ın] tutup gitti bilmem ne yana

Diş çekici oldum dinle bu işi
 Dişin çekirmiye geldi bir kişi
 Çürüğün ararken çektim sağ⁴⁵ dişi.
 Çektim [de] kopardım çok aktı kanı

Cerrâh oldum dükkân yaralı dolu
 Her kimin yarasını sardımsa öldü
 Saka oldum bütün sular tutuldu
 Kalmadı ol yerin âb-ı hayvânı

Dalgıç oldum dalamadım derine
 Hamamcı oldum⁴⁶ dedim düştüm yerine
 Âşık oldum genç dellâğın birine
 Ne hamam[ım] kaldı ne [de] külhânı

Varıp terzi oldum dinle safâyı
 Çırağın birine yaktım abayı
 Bayram üstü geldi, on top çuhayı
 Satıp çiraqlara yedirdim anı

Bir zaman[lar] gezdim oğlan peşinde
 İşâret ederken köşe başında
 Bir oğlan aldattım doksan yaşında
 Kürd imiş Türkçe'ye dönmez lisânı

Hırsızlığa çıktım bir gün akşamı
 O gün [çıkıp] geldi köyün imâmı
 Bağırды, çağırды soydum adamı⁴⁷
 Nerde imiş geldi köyün âyânı

⁴⁵ Sağ : sağlam, çürüğün zıddı.

⁴⁶ Hamamcı oldum yerine.

⁴⁷ Adamı : aslında : imâmı.

Örüp⁴⁸ dört yanımı tuttu yakamdan
Dedi ne istersin sen bu imândan
Sağır düştüm duymaz oldum kelândan
Ol dem boğazıma taktı urganı

Ondan da kurtardım selâmet seri
Derviş oldum aldım tâc ü teberi
Tekkenin birin[d]e eyledim yeri
Dağıldı tekkenin hep dervîşânı

Turşuc-oldum⁴⁹ [cümle] halka bilindi
Bir gece küplerin dibi delindi
Dedim ki meyvacı olam gelindi⁵⁰
Kış geldi, geçmeden meyva zamânı

Meyvac-oldum⁵¹ tuttum bir yük kırızı
Eksik okka⁵² düzdüm kırık terâzi
Gelip zabta⁵³ çekti dinle bu râzı
Az kaldı başımda kıra mîzânı

Tütünc-oldum [dinle] günlerden bir gün
Tiryeki azaldı⁵⁴ geçmedi tütün
Hasas oldum çarşı yandı [büs]bütün
Göge direk çıkar oldu dumanı

Kozacı-oldum⁵⁵ bitti bütün ipekler
Boşa çıktı bunca olan emekler
Dabak oldum sıçmaz oldu köpekler
Ne derde uğrattım gör ol hayvânı

Deli olup girdim dârüşşifâya
Serimi uğrattım dürlü belâya
Gelelidir gitmed-ömrüm⁵⁶ hebâya
Dedim terk et eğlenme bu gülşanı⁵⁷

Otuz iki esnâf dolaştım ikmâl
Yine şâirlikte eyledim ben kaal

48 Örnek: sarmak, çevirmek.

49 Turşucu oldum yerine.

50 Gelindi: haydi bakalım, gel şimdi de.

51 Meyvacı oldum yerine.

52 Okka ahlında: okla.

53 Zabta: zâbıta yerine.

54 Ahlında: tiryeki çoğaldı.

55 kozacı oldum yerine.

56 Gitmedi ömrüm yerine.

57 Ahlında: Dedim eğlen[me] terk et bu gülşeni.

Mukadder [bize-dé] bu imiş ezel
Lâf sanıp atmayın siz bu seyrânı⁵⁸

VII

Felek kemendini taktı serimè
Döndürdü çarh ile devrân derdimi
Sığınsam da lutf-u Ganî, Kerîm'e
Kantar ile çekmez mîzân derdimi

Okudum elifi ötüre üstün
Yârin kahrı etti beni zâr zebûn
Felek bana sardı cümle gam yükün
Yükletsem götürmez kervân derdimi

Derd çekmiyen âşık-ı kâmil olmaz
Derdim hadden aştı hiç kimse bilmez
Derdime kimseler [bir] derman bulmaz
Bilmedi Eflâtun Lokman derdimi

Seyrânî aşkımız döndü ummâna
Aşk ateşi etti beni dîvâne
Münâcâtım budur Ganî sultâna
Vermesin bir kula aman derdimi

VIII

«Mezâk» ı sıygaya çeken tâlibler
İsm-i fâilinde «mâzik» değil mi
Gökte bir yıldız var zann-ı gaalibler
Meyânında Temür-kazık değil mi

Müdâm yatmaktayım gaflet hâbında
Yok dileğim halkın şeyh ü şâbında
Çok zemmim ederler ahret bâbında
Hayâtımda beste azık değil mi

Teşnesi olalı aşkın câminin
Mezmûm-olduk⁵⁹ halkın hâs u âmının
Ne gam bana Hak'ın bin bir nâmının
İçinde birisi Râzık değil mi

⁵⁸ Burada «seyrânî» kelimesi şâirin isminin yerini tutmakla beraber, «atmayın» fi'ilinin mef'ûlü olduğu için küçük harfle yazıldı.

⁵⁹ Mezmûmu olduk yerine.

Hattât nazar eyle[r] tâlib meşkinê
 Rağbet gerek gölde biten ışkına
 Azîz başın [için] Allâh aşkına
 Hasba, Seyrânî'ye yazık değil mi

IX

Âlemde kerâmet benî Âdeme
 Olur mu güler yüz tatlı dil gibi
 Dilber-i beste-leb gül-i gonce-fem
 Şükûfte ireyhan karanfil gibi

Olmalı yanaklar yüzler müdevver
 Bedr-i mâh-ı münîr, gerdân mücevher
 Olmalı gabgabı kubbeli minber
 Yâr olmalı, olmamalı el gibi

Müfsit münâfıkla câr olmamalı
 Dilinde âh ile zâr olmamalı
 Süt beyaz olmalı kar - olmamalı⁶⁰
 Karın hasmı kalp-kara yel gibi

Olan şeb-çerâğ-ı şem'in feneri
 Can eri sayılıp hem de ten eri
 Âşık Seyrânî'yi ma'sûk hüneri
 Aşkın haddesinden çeker tel gibi

X

Bir merd-i suhandân sıdk-ı cân ile
 Gûş eylemiş olsa ben divâneyi
 Muhâl gönlü kuşu bigâne kala⁶¹
 Bana dil-i ma'sûk yapar lâneyi

Îsâ celb-i Rahmân vaktine kaldı
 Çıkar göğe deyu Cebraîl saldı
 Dünya metâından dört nesne aldı
 Seccâd-iğne⁶² ibrik bir de şâneyi

Nefsi yin-olur⁶³ erken
 Ölse gerek ik-el yana⁶⁴ sererken

⁶⁰ Kara olmamalı yerine.

⁶¹ Kala: aslında ile.

⁶² Seccâde, iğne yerine.

⁶³ Yine olur yerine.

⁶⁴ İki el yana yerine.

Şiryânın ağzına verip emerken
 Bir şey bilmeñ bilir idiñ anayı
 Değme pervâneler oda yakılsın
 Erte amel defferine bakılsın
 Seyrânî begaayet noksan akılsın
 Gözünden çıkarma tımarhâneyi

XI

Damarda kan gibi can çevresine
 Beni dellâl eden sen değil misin
 Ya şimdi bâbına gelsem kovarsın
 Beni abdâl eden sen değil misin

Cânım dolmuş cânân peymânesine
 Ayılma yok aşkın mestânesine
 Nûr-ı şem'e nârın pervânesine
 Arz-ı cemâl eden sen değil misin

Kirpiklerin iğir gözdeki yaştan
 Damla nasib olmaz bir kıla kaştan
 Zülfün gibi akhım dağıtıp baştan
 Perişân-hâl eden sen değil misin

Seyrânî'yim tut kulağın sözüme
 Yâr hayâlin mekân tutmuş gözüme
 Zenbûr gibi girip çıkıp özüme
 Çeç yapıp bal eden sen değil misin

XII

İsm-i Alî gibi D ü l d ü l cismine
 Binmiş olsan bir gün iner gidersin
 Benzetip sıfâtın arab resmine
 Kendin yedip kendin biner gidersin

Bu zaman ahhâbı⁶⁵ sakal tarağı
 Pek doğrusu ekincinin orağı
 Derde yan [bakalım] ömrüm çerâğı
 Tükenir yağ fitil söner gidersin

Bülbüller mest olur güller gülünce
 Kırılır çalınmaz tel bükülünce

⁶⁵ Ashında: Zamân-ı ahhâb.

Ey Seyrânî bu dünyâ ben ölünce
Bir gün gelmedige döner gidersin

XIII

Ta'rife ne hâcet halka ıyândır
Yâr senin cemâl i pâk-i ahsenin
Akla mazarrattır fikre ziyândır
Süt beyaz gerdenin kar beyaz tenin

Hüsn-i iltifâtın muhtâcıyım ben
Aşkının ne toku ne acıyım ben
..... olmuşum Haccâ'cıyım ben
Mekke-i hüsnünde olan Kâ'b'e'nin

Nâr-ı aşkın yakıp kül etti beni
Fedâ kıldım sana bu cânüteni
Kudret-i Yezdânî yaratmış seni
Cevherin hâlisi cümle mâdenin

Seyrânî aşkının gülün yolduran
Böyle takdîr etmiş açıp dolduran
Sedef dehânıma inci dolduran
Yâr, değil mi senin hokka dehânin

XIV

Fâtıma ananın göz yaşı ile
Duydum elin yüzün yumuş olduğun
Arpa unu çekip el taşı ile
Batırıp sirkeye yemiş olduğun

Bahtım yahnisinin pirinci unu
Aç doyurup kandırmıyor susuz
İskender-i Zülkarneyn'in boynuzu
Kim bildi kayuda kalmış olduğun

Ağlayıp bir kimse gülemeyince
Önü sonu haber gelemeyince
Bahar gelip kuzu melemeyince
Kim bildi koyunun emiş⁶⁶ olduğun

⁶⁶ emiş : emzikli koyun ; anası ölen kuzuyu emziren koyun.

Seyrânî aynaya varıp bakmadan
Gözden kurur destisine akmadan
Zarbhânedede sikkesinden çıkmadan
Şâh bildi paranın gümüş olduğun

XV

Bülbüllere karşı güller gelince
Dikenlerden harâbâtık⁶⁷ demiş var
Hayvânlar içinde tenâsülünce
Âna tarafından atık⁶⁸ demiş var

Nûr-ı bahtım mâhı, mihrin tâbından
Mes'ud olan geçmiş [gül] goncasından⁶⁹
Kur'an'ın hakkında ilim bâbından
Âna kelâmu'llâh ı nâtık demiş var⁷⁰

Sağ [ve] sol, alt [ve] üst, önden arkadan
Meded yok her yanım tâc [ü] hırkadan
Semâda misâl-i necm-i Ferkadân
Hâl-i didârına sâdık demiş var

Mâlik oldum sanıp şöret ü şâna
Var kul ol Seyrânî sen yana yana
Meshû[r] mesel bilmez misin divâne⁷¹
Nâcârılıkta bal da katık demiş var

XVI

Mekteb[i] kalbinde olan hocanın
Verdiği ders[ler]den hikâyetim var
Canın farkın etmem gencin kocanın
Tenin farketmeğe icâzetim var

Her ten bir şöretle saltanat sürer
Amel biderinin⁷² mahsûlün derer
Bâzı meyva dilde kemâle erer
Bâzı meyva gölde, şehâdetim var

⁶⁷ *Harâbâtık* : harâbatız.

⁶⁸ *Atık* : atız.

⁶⁹ *Kafiye* bozuk.

⁷⁰ *Vezin* zoruyla «*kelâmu'llah nâtık*» okunacak.

⁷¹ *Aslında* : *Meshû[r]* meseldir bilmez misin behey divâne.

⁷² *Bider* : tohum.

Açıldım Seyrânî örtülemedim
Keyfimce mizânda tartılamadım
Bu aşkın elinden kurtulamadım
Bâzı keyfim bâzı kasâvetim var

XVII

Sakla ebrûların kaşî kemânım
Ağyâr arasından tel alır derler
Çıkıp salınma [ki] serv-i revânım
Eller gezışinden hil-alır⁷³ derler

Beni mecnûn zincirine bağlama
Ciğercigim aşk oduna dağlama
Düşmanlar yanında sakın ağlama
Yazık gözlerine sel alır derler

Deryâlar misâli eğer dolmazsan
Goncalar misâli eğer solmazsan
Câhil Seyrânî'ye sâhib olmazsan
Baskısız yongayı yel alır derler

XVIII

Tabîb leşter⁷⁴ vurup incitme cânım
Derdim ne damarda ne de kandadır
Derd ü gam satmağa açtım dükkânım
Gözüm ne bir kârda ne ziyândadır

Mü'min odur ikrârına durursa
Çeşmem gözden kurur suyu kurursa
Kim kimin ayıbını yüze vurursa
Atar fitne okun kemân andadır

Ben âşıkım derd gayreti güderim
Gam devesin katarladım yederim
Hâk'tan gelip yine Hâk'k'a giderim
Gözüm ne bir şehir ne bir handadır

Soralım Seyrânî bu diyârda mı
Nâmûsta mı gayrette mi ârda mı

⁷³ Hil-alır: *hile alır* yerine.

⁷⁴ Leşter: neşter.

Beni terk-edeli âh u zârda mı
Bilmem deli gönül ne mekândadır

XIX

Gönül ahvâline kıldım temâşâ
Şahların şâhına bakıp eğlenir
Cemâlin seyreden gözler kamaşır
Lütuf-penâhına bakar eğlenir

Bu çarh-ı gaddârın düşen eline
Sanma vâkîf olur kendi hâline
Kimi emlâkine kimi malına
Kimisi câhına bakıp eğleşir

Se y r â n î söylemez bir söz sırasız
Üstâd-ı kâmilidir değildir yersiz
Dürr-i yektâ olsa kadri belirsiz
Baht-ı siyâhına bakıp eğleşir

XX

Muhabbet deryâsın çevre yanıma
Tellesem katarı dolanır gelir
Aşkın ırmakları tende cânıma
Bahar seli gibi ulanır ⁷⁵ gelir

Dağında kareler derdim deşmede
Âteş-i kahrın[ı]a bağrım pişmede
Su bulunmaz bana sulu çeşmede
Eller kuru çaydan sulanır gelir

Muhabbet koynunu ⁷⁶ güdenler bilir
Ağu tiryakini yudanlar bilir
Her ni'metin dadın dadanlar bilir
Bal tutan parmağın yalanır gelir

Aşk ateşi tende yakar şalımlı
Baksa yanmayanlar ⁷⁷ bilmez hâlimi
Yoktur Se y r â n î'nin başka çalımlı
Bir muhabbet için dolanır gelir

⁷⁵ *bulanur* şeklinde de düşünülebilir.

⁷⁶ *Koynunu* yerine.

⁷⁷ *Aslında: Baksa bilmiyenler.*

XXI

Bilir ise Leylâ ile Mecnûn'un
Gönülden gönüle çığır, bulunur
Açma lâle gibi dâğ-ı derûnun
Elde nice yanmış bağır bulunur

Tecelliden dest-i Mûsâ ak olmuş
Asâsından deryâ iki şak olmuş
Kîtâbsız nebîsiz haklı hak olmuş
Anasından doğma sağır bulunur

Cânda cânân etmedikte virdîni
Cân dikenini açmaz gönül verdini
Çiğ süt emmiş kula deme derdini
Belki derdi senden ağır bulunur

El seni götürse şahin-veş kolda
Yorulur Seyrânî kalırsın yolda
Nefs-i emmâreyi taşıyan kulda
Lâbüd kocunacak yağır bulunuz

XXII

Muhabbet ehlinin hazret-i Allah
Kalbin Mekke havasına döndürür
Gece gündüz, yaz kış bir olur nâgâh
Cümle derdin devâsına döndürür

Bir muhabbet meclisinde münâfık
Varsa nizâ eyler bir kalb-i fâsık
Cennet safâsına muhabbet lâyıf
Olsa zakkum tavasına döndürür

Münâfık karnını sevice olur
Her işte sabretmez evici olur
Çarığın sıırımın gevici olur
Karnın geriz ovasına döndürür

Kâmilin kimseye dokunmaz şerri
Severiz Seyrânî er-oğlu eri
Telveci⁷⁸ dalkavuk vardığı yeri
İbibigin yuvasına döndürür.

⁷⁸ *Telveci*: kâselis, artıkcı.